

KerkSpiegel & KerkKijker

hulpmiddelen en begeleiding
voor zelfreflectie en toekomstverkenning als kerk

de Kerkspiegel is eigendom van

bureau kerkwerk

advies, training en begeleiding voor de kerk van nu en in wording

Inhoud

Inleiding

De KerkSpiegel: In beeld krijgen wie je bent 04

- Informatie over het gebruik van de KerkSpiegel®
- Spiegels voor drie verschillende soorten zelfbeelden
- Als kerk samen in gesprek
- Het SpiegelBeeld
- Revitalisering als gewenst bij-effect

De KerkKijker: Onderzoeken waar je heen wilt 10

- Informatie over de KerkKijker®.
- Kijkers voor twee soorten toekomst-onderzoek

Stappen, tijdpad en tarieven 13

Begeleid onderweg gaan 14

- Informatie over trajectbegeleiding
- Wat kerken zeggen over de KerkSpiegel

In dit boekje gebruiken we de termen kerk, gemeente en gemeenschap door elkaar voor de plaatselijke kerk... De term kerkenraad verwijst naar de groep die daarin leiding geeft. Lees hier raad van oudsten, kernteam of de term die gebruikelijk is.

Inleiding

We hebben allemaal een eigen beeld van onze kerk. Als christenen en als gemeente. Tegenwoordig is dat beeld vaak ook gevuld met ontevredenheid, want... we zouden een betere kerk kunnen zijn!

Dichterbij God levend en meer lijkend op DE ideale gemeente.

Meer eensgezind, of missionairder, diaconaler, of welk ideaal uit de Bijbel ons in onze situatie op dit moment aanspreekt.

Om ons heen zien we druppelsgewijs telkens mensen bij de kerk vertrekken. Teleurgesteld of onbevredigd, of we weten niet precies waarom.

Maar onze kerk krimpt.

En we zien ook beelden en horen verhalen van kerken die mensen trekken, die gelovige, groeiende gemeenschappen zijn geworden. En we verlangen daar naar: wat geweldig als onze kerk ook zó zou kunnen zijn!

Kunnen we een betere kerk worden? Revitaliseren?

Waarschijnlijk wel. Dat blijkt uit onderzoek bij kerken die ‘gezonder’ werden. Daarvoor blijken drie stappen van belang:

- 1 Weten waar je staat, weten wie je nu bent
- 2 Weten waar je verlangen en je gaven liggen, waar je heen wilt
- 3 En een proces starten, zonder te weten waar je precies gaat uitkomen.

Om dit proces – deze 3 stappen – te ondersteunen en te begeleiden hebben we als *Bureau Kerkwerk* materialen ontwikkeld en expertise opgebouwd om een kerk te helpen door zo’n proces heen te gaan met zoveel mogelijk betrokkenen:

- startend met het traject ‘KerkSpiegel: Kijken wie je bent’
- gekoppeld aan het traject KerkKijker: ‘Verkenning waar je heen wilt’
- om vervolgens verder te gaan met ‘Onderweg als gemeenschap’

DE KERKSPIEGEL: IN BEELD KRIJGEN WIE JE BENT

Met de KerkSpiegel blijkt het mogelijk jezelf als kerk zorgvuldig in beeld te krijgen en, vrijwel automatisch, als leden van een kerk samen te ontdekken waar je aan verbetering en groei kunt werken.

De 1^e stap hierbij is weten waar je als gemeente *nu* staat en hoe de leden zelf hun kerk zien.

Via drie Spiegels onderzoek je dit.

*Door in een spiegel te kijken...
kun je zien waar je blij mee bent (parels)
en ook wat je anders zou willen zien (puzzels)*

Als alle reacties en antwoorden bij elkaar worden gevoegd ontstaat een *gezamenlijk* en heel reëel zelfbeeld met parels, puzzels en een scala aan extra informatie.

Door alle kerkleden te betrekken via startavonden, gezamenlijke sets online-vragen en een gezamenlijke afsluitende avond, bereik je –in een periode van zo’n 4 maanden– dat mensen grondige meedenken. En zo went een kerk ook al een beetje aan het idee dat er veranderingen aan kunnen komen.

We werken met 3 Spiegels voor een compleet Spiegelbeeld (KerkSpiegel-rapport).

*Een voorbeeldrapport is te vinden
op de website www.kerkspiegel.nl*

Spiegels voor drie verschillende soorten zelfbeelden

Spiegel 1] **De 14 kernfuncties van gemeente-zijn**

De eerste spiegel gaat over die functies die tot kernen van kerk-zijn behoren. Via 14 korte stellingen benoemt elke gemeentelid –die meedoet en vanuit diens persoonlijke optiek– of en hoe sterk een kernfunctie zichtbaar aanwezig is in de gemeente.

Voorbeeld

“Wij als gemeente ‘vieren samen de goede boodschap’

Neem je kerk in gedachten. Zoals je ‘s zondags samenkomt, én ook thuis, in kringen, op verenigingen en op andere plekken waar je samen de goede boodschap viert. Het gaat dus over de gezamenlijke vreugde van ‘de ontmoeting met God’ en ‘de ontmoeting met elkaar’. Is dit iets dat je gemeente juist heel sterk of heel weinig kenmerkt?”

Spiegel 2] **De 7 kenmerken van een vitale gemeente**

Deze vragenlijst is overgenomen uit de 1^e versie van het ‘healthy churches handbook’ van Robert Warren. Zeven kenmerken die bij veel kerken herkenbaar bleken als tekens van vitaliteit en gezondheid.

Voorbeeld:

“Onze gemeente ‘maakt ruimte voor velen’

Vind je dat je kerk zich verheugt in verschillen, i.p.v. ze te willen minimaliseren? Is er respect voor verschil en ruimte voor diversiteit?”

Spiegel 3] ***Acht open vragen over gemeente-zijn***

Bij de open vragen kun je in eigen woorden zeggen wat je van bepaalde zaken vindt en hoe je die persoonlijk ervaart. Vragen die op nieuwe aspecten van het kerk-zijn betrekking hebben.

De 2e open vraag:

“Hoe omschrijf je het karakter van de gemeente ‘t beste?

Hierbij kun je denken aan wat je van je kerk als geheel vindt, bijvoorbeeld: vooruitstrevend of behoudend, betrokken of juist niet, open of gesloten, manier van met elkaar en met anderen omgaan, hoe het geloof wordt beleefd en gedeeld, enzovoorts.

Daarnaast is er een 9^e vraag die ruimte biedt voor eigen opmerkingen.

‘Wat ik verder graag nog wil zeggen is...’

Extra vragen toevoegen of zoeken naar een nieuwe voorganger

Het is mogelijk om als kerkenraad maximaal twee onderwerpen in extra ‘open vragen’ toe te voegen. Het gaat dan om vragen die betrekking hebben op specifieke onderwerpen die in je kerk (kunnen) spelen. Deze worden op verzoek van en in overleg met de kerkenraad opgesteld.

Een aantal kerken gebruikt de KerkSpiegel om een gemeente-profiel te maken met het doel een voorganger te beroepen. Extra vragen hebben dan vooral te maken met het profiel van zo’n voorganger. In zeker 3 kerken gaf hun SpiegelBeeld een positief resultaat hierbij.

Als kerk samen in gesprek

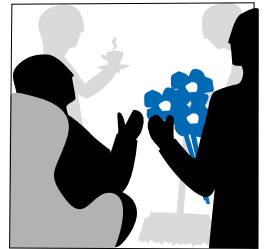
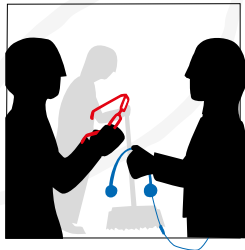
Mensen kijken verschillend naar hun gemeente.
Daarom is onderling gesprek buitengewoon zinvol
voor begrip over en weer.

Voor Spiegel 1 is er een apart 'kwartet' ontwikkeld om
het onderlinge gesprek in kleine groepen op gang te brengen.

- Het 'kijken en praten' helpt je samen te bezinnen
- De vragen van Spiegel 1 gaan over basale begrippen.
Dat maakt dat mensen samen gaan ontdekken, i.p.v. discussiëren.
- Het gesprek biedt mensen inzicht in het perspectief van een ander
- Het bevordert en ondersteunt de eigen en gezamenlijke beeldvorming
- Het is leuk

Door de KerkSpiegel samen te bespreken en daarna zelfstandig in te
vullen denk je als (lid van de) gemeente na over je gemeente-zijn.
En door te zien hoe 'de ander' kijkt, leer je zien wat 'de ander' ziet. Dat
geeft nieuwe doorkijkjes en perspectieven en verdiepte kennismaking.

Drie kaartjes van het 14-delige kwartet met de kernfuncties. Te gebruiken op een avond in de kerk in
groepen van 4 personen. Opdracht: Zoek samen de 2 parels en 2 puzzels van je kerk uit deze kaartjes.

Het SpiegelBeeld: Samenvattend én adviserend

Deel A van het rapport geeft een samenvatting van de info uit de kerk. Deel B geeft conclusies van ons Bureau. In Deel C koppelen we aan elke conclusie adviezen over wat en hoe je als kerk zou kunnen verbeteren.

- Deel A: Alle perspectieven en meningen van de deelnemende kerkleden worden gecombineerd en gecontrasteerd. Duidelijke tendenzen en tegenstrijdigheden worden uitgelicht. Kenmerkende citaten worden anoniem toegevoegd bij het betreffende gedeelte. Zo ontstaat een SpiegelBeeld. Soms stellen we als Bureau Kerkwerk hier al een vraag, maar we geven geen eigen interpretaties.
- Deel B en C: Conclusies en adviezen van Bureau Kerkwerk. Hierin geven we feedback, stellen we punten uit de samenvattingen vragenderwijs ter discussie en geven we conclusies. Aan elk van deze conclusies verbinden we vervolgens één of meer adviezen.

Een SpiegelBeeld wordt altijd onder alle leden verspreid. Iedereen wordt uitgenodigd mee te doen en in te vullen.

Een aparte set vragen is beschikbaar voor kerken die recente ex-leden willen betrekken bij de vorming van hun SpiegelBeeld.

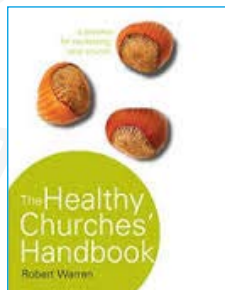

Revitalisering als gewenst bij-effect

Het KerkSpiegel-traject kan prima op zichzelf staan. Het dient dan vooral om als kerk *sterker en gezonder* te worden.

In Engeland hebben een flink aantal kerken zich in de periode van 1996 tot 2003 elke 2 jaar doorgelicht. Ze merkten dat dit 'doorlichten' bij hen het effect had dat hun kerken 'gezonder' werden¹.

De effecten daarvan werden onderzocht door R. Warren in zijn handboek en zijn later o.m. beschreven in *En de wind steekt op* (H. de Roest). Publicaties die voor ons ooit de reden waren de KerkSpiegel te maken.

Want ook in Nederland blijkt 'in de spiegel kijken als kerk' zeer regelmatig tot gevolg te hebben dat een kerk gezonder wordt. Zelfevaluatie zorgt er voor dat mensen zich meer richten op wat ze samen écht belangrijk vinden. Vaak heeft dat te maken met beter weten wie en wat je bent én ook wat je niet bent.

***Een gezonde kerk kiest wat ze doet
en doet die dingen goed!***

Meer weten over de kerkSpiegel? Een geanonimiseerd rapport lezen? Kijk op www.kerkspiegel.nl. Of neem contact met ons op.

¹ 'Gezonder' werd beoordeeld op basis van een aantal te meten kenmerken: groei in aantallen, duidelijk beleid, het afstoten van kerkelijke activiteiten, toename van het gevoel van 'saamhorigheid' en –minder te meten– meer gebed (bron *Healthy Churches Handbook*; Robert Warren).

DE KERKIJKER: ONDERZOEKEN WAAR JE HEEN WILT

*De tijden veranderen sneller dan ooit,
vandaag kan al gisteren wezen,
wat morgen gebeuren gaat weet niemand ooit,
misschien valt het ergste te vrezen* (Boudewijn de Groot)

De KerkKijker™ is ontwikkeld om –in een wereld die snel verandert– na te denken over hoe je als kerk kunt zijn en worden in de toekomst. Stilstand betekent voor een kerk dat je niet meegaat met de tijd die God je geeft, dat je minder deel gaat uitmaken van de veranderende omgeving waarin God je een plek geeft. Stilstand heeft o.m. tot gevolg dat je als kerk steeds meer de aansluiting mist met mensen, en steeds minder missionair en diaconaal actief bent.

‘Wat morgen gebeuren gaat’ weet geen mens, maar God gelukkig wel. Handelingen 15 laat iets zien van hoe de jonge kerk besluiten nam t.a.v. een toekomst waar ‘aanpassing en verandering’ een grote rol spelen. Om nieuwe groepen te bereiken en in te passen moesten keuzes gemaakt worden: welke oude gewoonten behouden en welke nieuwe omarmen?

*In overeenstemming met de heilige Geest hebben wij
besloten... (Handelingen 15:28)*

Samen met de Heilige Geest besluiten hoe je als kerk verder gaat, in een proces van bezinning, vergaderen, gebed en besluitvorming. De KerkKijker is ontwikkeld om dit soort bezinning te ondersteunen. Via twee ‘Kijkers’ onderzoek je als kerk *scenario's* en *kernwaarden*.

Kijker 1] Kiezen uit meerdere 'kansrijke kerk-modellen'

Voor de modellen of scenario's kiest een kerk in het voorbereidingstraject maximaal acht 'modellen van kerk zijn'. (Zoals die binnen de PKN verzameld zijn en beschreven in '30 kansrijke modellen'.)

Deze modellen worden vervolgens herschreven naar de plaatstelijke situatie en naar een eigen kerkelijke terminologie.

Elk kerklid moet drie keer kiezen uit steeds diezelfde modellen:

- Welk model lijkt je het beste voor je kerk?
- Welk model lijkt je het beste voor je stad / dorp / streek / wijk
- In welk kerkmodel zou je zelf het liefst functioneren?

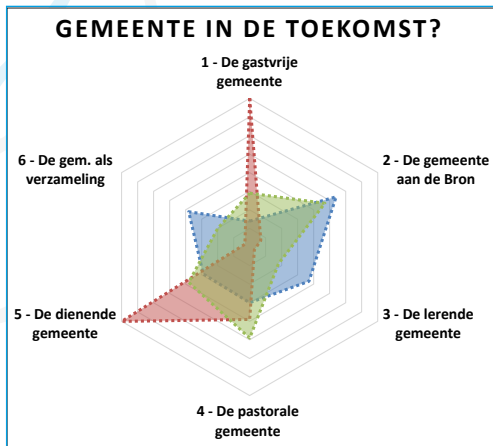
Stappen

Als kerkleden ga je eerst met elkaar in gesprek over de modellen.

Vervolgens geeft je je mening online en daarna ga je verder met Kijker 2.

In de grafiek is de keuze van meer dan 200 kerkleden zichtbaar gemaakt over deze 3 vragen. Wat opvalt is dat de drie keuzes zo verschillend blijken. De spitse (rode) figuur is wat mensen 't best voor de stad vinden: gastvrij of dienend. Maar wat ze zelf graag willen, of wat beter bij de huidige kerk past, levert heel andere vlakken en keuzes op.

Deze kerk kreeg écht inzicht in 'het gebrek aan missionaire of diaconale bewogenheid met de eigen omgeving'. Voor hen reden om het roer om te gooien en 'samen met de Heilige Geest' andere keuzes te gaan onderzoeken en praktisch uit te werken.

Kijker 2] Nadenken over je Kernwaarden

Goed beleid van een kerk wordt gevormd door een 3-tal onderdelen:

- Visie: de horizon: zien waar het allemaal naartoe moet gaan
- Missie: het traject dat je kunt overzien in een bepaalde termijn
- Kernwaarden: wat je hebt gekregen... en wilt vasthouden.

***“Kernwaarden geven een basis voor je organisatie.
Ze levend houden, doorgeven en toepassen zijn essentieel²”***

Kernwaarden worden bij kerkplanting gebruikt voor identiteitsbepaling.

Wanneer je als kerk je kernwaarden ‘onderzoekt en samen ontdekt’ krijg je in beeld wat jouw kerk van God gekregen heeft. In de toekomst vormen de kernwaarden je identiteit, helpen je te zien waar het je als kerk om gaat en wat je wilt doorgeven. Het beïnvloedt je dagelijkse praktijk en geeft je kerk een basis bij het nemen van beslissingen. Het lijkt een beetje op wat je kunt lezen in Deut 6:6-9.

“Houd de geboden die ik je vandaag opleg steeds in gedachten. Prent ze je kinderen in <...> spreek er steeds over <...> draag ze als een teken om je arm <...> en je voorhoofd.

In de 2^e Kijker kiezen de mensen uit een door de kerk en ons bureau samengestelde lijst van 25 waarden per persoon drie kernwaarden. De top 5 van de gemeente geeft snel inzicht wat God je als kerk heeft gegeven, wat je als ‘lichaam van Christus’ uniek maakt. Het geeft handvatten hoe je je als kerk in de toekomst kunt inzetten!

² Michael Hyatt - On core-values

STAPPEN EN TIJDPAD VOOR KERKSPIEGEL & KERKKIJKER

KerkSpiegeltraject

- Vooroverleg, tijdpad, evt. extra vragen en offerte
- Start: Introductieavond - praten over je kerk m.b.v. Spiegel 1
- De zondag erop: start invulfase online (6 weken)
- Wekelijkse update van ingevulde aantallen
- Conceptrapport met eerste conclusies (4 weken daarna)
- Definitief rapport, aangevuld met adviezen en diverse bijlagen
- Afsluitende avond: Spiegelbeeld bespreken

Extra opties

- Een avond met jongeren. Vaak zullen jongeren de KerkSpiegel alleen invullen vanwege extra aandacht. Bij deze avond zijn predikanten, jongerenwerkers e.d. betrokken en zo veel mogelijk ook aanwezig!
- Vervolgavond na afsluitende avond: beleidskeuzes samen bespreken
- Extra sets eigen vragen (zie pag 6)

KerkKijkertraject

- De kerk start met het KerkSpiegeltraject
- De KerkKijker wordt toegevoegd aan de KerkSpiegel
- De route is verder gelijk
- Rapport en afsluitende avond bevatten Spiegelbeeld en KerkKijker

Tarieven2015

KerkSpiegel Basistarief: € 1720 totaal (excl. reiskosten)

Module KerkKijker: € 720,- incl. de extra rapportage

Extra sets eigen vragen inclusief rapportage: € 320,- (excl. rapp. € 150)

Tarief extra avond(en): €375 per avond (excl. reiskosten)

BEGELEID ONDERWEG GAAN

Onafhankelijke externe begeleiding kan bijdragen aan het maken van afwegingen in interne processen die vaak door bestaande onderlinge verhoudingen en door sterke emoties worden beheerst.

Inbreng van een extern begeleider

- Expertise
vanwege ervaring bij andere kerken in dit soort trajecten en de kennis van de materialen en methoden
- Begeleiding en tempo
door overzicht te hebben over alle stappen in de processen
- Communicatie
een extern iemand kan vragen stellen en zaken verwoorden die intern vaak niet gezegd kunnen worden,. Hij spreekt en schrijft als buitenstaander en doet dienst als ‘smeerolie’ tussen verschillende partijen en bij diverse processen
- Verbinder: hij brengt mensen bij elkaar

In de afgelopen 10 jaar hebben bijna dertig kerken de KerkSpiegel gebruikt. Een aantal heeft vervolgens beleidsterreinen opnieuw vormgegeven (o.m. een discipelschapstraject of jongerenwerk). Andere hebben een revitaliseringsroute gestart of vonden een nieuwe predikant.

Eén kerk onderzocht óf en hoe ze wilde sluiten en heeft daarna –onder begeleiding– een sluitingstraject gestart van 3 jaren.

Wat zeggen kerken over de KerkSpiegel?

Dit schrijft een kerkenraad uit Zuid-Nederland:

Als gemeente stonden we op een kruispunt.

Na een aantal moeilijke jaren en krimp in de gemeente waren we op zoek naar richting en plannen voor de toekomst. De KerkSpiegel bleek een heel goed instrument om inzicht te krijgen in wensen en vooral ook motieven die binnen de gemeente leven.

Er wordt tevoren goed uitgelegd, goed begeleid tijdens de uitvoering, en de kerk krijgt uitvoerig verslag van de uitkomsten.

Het grote voordeel is dat iedereen zich kan uitspreken, ook degenen die zich normaal gesproken niet laten horen in het openbaar. En invullen gebeurt anoniem.

Door de professionele externe begeleiding worden de uitkomsten ook als geldig geaccepteerd.

Op basis van het KerkSpiegelrapport kon de kerkenraad verdere plannen ontwikkelen, wetende dat de grote meerderheid van de gemeente hierin mee zal gaan.

Een kerk in midden-Nederlands vertelt:

Het overgrote deel van de gemeente heeft meegedaan aan de KerkSpiegel, ook jongeren vanaf 16 jaar. Wat gebeurde is dat 'groepen' in de gemeente opeens in beweging kwamen om zaken aan te kaarten. Wat er ook uitkwam was dat de gemeente meer de missionaire kant wilde opgaan. Dat hadden we niet verwacht.

OVER BUREAU KERKWERK

Als kerkelijke adviseurs en begeleiders hebben we ons gespecialiseerd in

- (Interim)ondersteuning aan kerken
- Begeleiding bij veranderingstrajecten
- Advies en begeleiding bij kerkplanting
- Training voor vrijwilligers in kerken m.n. rond geloofs- en pastoraal gesprek
- Training voor beroepsluisteraars (motiverende gespreksvoering)
- Materialen en methoden op maat

Oprichter en eigenaar Peter Wierenga startte *Bureau Kerkwerk* in 2013. Daarvoor werkte hij meer dan 25 jaar als extern adviseur, begeleider, trainer en coach in binnen- en buitenland in kerken of bij kerkplantingen. Zie verder [linkedin/peterwierenga](https://www.linkedin.com/in/peterwierenga)

Een viertal freelance medewerkers zijn verbonden aan *Bureau Kerkwerk* als adviseur of trainer. Ook werkt er iemand mee op het kantoor.

bureau kerkwerk
advies, training en begeleiding voor kerken nu en in wording

 info@kerkwerk.nl

 06 281 439 18

 www.kerkwerk.nl

 @kerkwerk